

Symposium **Building the Future 5** 20 maart 2023

**zaaien en oogsten:
op weg naar nieuwe
ecosystemen**

Programma Building the Future 5

Presentatie: Jarin van der Zande (Bouwend Nederland)

13:30

Welkomstwoord Jeike Wallinga (Windesheim) en Hans van Norel (Bouwend Nederland)

13:45

Lagemaat in samenwerking met cepezed

14:25

Loop naar Masterclasses

14:40

Masterclasses

9graden architectuur Hannah Wessels Auditorium	De Groot Vroomhoop Teun Eppinga G2.20	Holland Houtland Chantal van Schaik B0.42	Seedscope Martijn Stevens T0.13
--	---	---	---

15:10

Loop naar auditorium/pauze

15:25

Korte samenvatting van vier Masterclasses

15:30

Biobased Creations: Diana van Bokhoven

16:10

Bouwproject Windesheim Almere: BDG architecten en DWA installatietechniek

16:50

Afsluiting

17:10

Borrel

Openingswoord

Welkom op het 5e symposium Building the Future.

Jeike Wallinga, lector energietransitie van Windesheim, zal haar openingsrede uitspreken; dit geeft stof tot nadenken.

We zijn benieuwd met welke verwachtingen je naar het symposium bent gekomen, welke ideeën je mee zal nemen en waar je mee aan de slag zal gaan.

Laat je inspireren door de vele sprekers en hun projecten op het gebied van circulair en biobased bouwen.

Lagemaat en cepezed openen de middag en lichten ondermeer de remontage van de Tijdelijke Rechtbank Amsterdam toe. Daarna worden er vier (keuze) masterclasses aangeboden. De rest van de middag bestaat uit een lezing van Diana van Bokhoven van Biobased Creations. Daarnaast is er een toelichting door BDG architecten en DWA installatietechniek op het bouwproject vol biobased ambities van Windesheim Almere.

Samen gaan we aan de slag, zaaien en oogsten, delen kennis om nieuwe ecosystemen voor de bouw te ontwikkelen. Hoe kun jij met anderen een bijdrage leveren aan de toekomst.

In een interactief gesprek en met een gezellige borrel wordt het symposium afgesloten.

Wij wensen je een inspirerende middag toe.

Team Bouwkunde Windesheim: Wouter Goudriaan, Lieke Koot (projectleider)

Bouwend Nederland: Hans van Norel, Jarin van der Zande (presentator)

Technisch Nederland: Berthold van Benthem

Zwols Architectuur Podium: Irma Klevering

Lagemaat in samenwerking met cepezed

Arend van de Beek

Menno Rubbens

Auditorium

14:40-15:10

Arend van de Beek is programmaleider circulaire economie & digitale transformatie bij sloop- en remontagebedrijf Lagemaat in Heerde. Lagemaat is al 40 jaar actief in de sloopbranche. Circulair slopen staat daarbij de laatste jaren centraal. Hij is projectleider van de demontage van de Tijdelijke Rechtbank Amsterdam en van Prinsenhof A in Arnhem. Lagemaat behoort tot de koplopers op het gebied van toegepaste circulariteit in de sloop- en bouwwereld. Onder de noemer Lagemaat Circulariteit worden businessmodellen en strategieën ontwikkeld voor een versnelde transitie naar een circulaire economie.

Menno Rubens werkte bij Oosterhuis Associates (tegenwoordig ONL) in Rotterdam en architectenbureau cepezed in Delft als architect. Sinds 2000 is hij directeur van Cepezedprojects, dat hij vanuit zijn werk bij cepezed heeft opgericht. Hij werd in 2022 uitgeroepen tot Circular Hero. "Omdat hij niet anders zou kunnen dan circulair bouwen, zelfs al zou hij dat willen," aldus de jury. Een goed voorbeeld van circulaire bouw is de Tijdelijke Rechtbank Amsterdam, waar de nieuwbouw geen afbreuk mocht doen aan de reeds bestaande permanente rechtbankgebouwen en het representatieve karakter. Cepezed ontwikkelt, ontwerpt en realiseert al sinds de start van het bedrijf in 1973 projecten die klaar zijn voor de circulaire economie. Hun gebouwen zijn zowel modern als tijdloos. Ze maken steeds vaker gebruik van biobased en natuurinclusieve elementen, doordachte energie- en installatieconcepten en zijn de ontwerpen waar mogelijk circulair. Daarnaast sluiten de gebouwen naadloos aan op hun omgeving.

Arend en Menno zullen ingaan op de zogenaamde legalisering van donorpanden om op die manier impact te kunnen maken als het gaat om circulariteit. Door end-of-life gebouwen in 3D te digitaliseren, worden elementen herbruikbaar voor het ontwerpen van nieuwe gebouwen. Dit voorkomt tienduizenden tonnen bouw-sloop afval en voor de nieuw ontwikkelde panden scheelt het evenzoveel grondstoffen. En bovenal voorkomt het meteen duizenden tonnen CO2. Een voorbeeld hiervan is de remontage van de Tijdelijke Rechtbank Amsterdam, een boeiende samenwerking waarin ze je aan de start van het symposium zullen meenemen.

9graden architectuur

Hannah Wessels

Auditorium

14:40-15:10

Hannah Wessels is in 2016 afgestudeerd aan de TU Delft en sinds 2020 werkzaam als architect bij 9graden architectuur in Amersfoort. Ze is betrokken bij meerdere projecten waaronder de nieuwbouw van de kliniek en het laboratorium voor natuurgeneesmiddelen in Arlesheim, Zwitserland. Milieubewust en duurzaam ontwerpen is in al haar projecten een centraal aandachtspunt. Dit beperkt zich niet alleen tot de fysieke bouwopgave, maar leidt tot ontwerpen waarin gebruikers bewust worden gemaakt van hun invloed op het milieu. Materialisatie van het gebouw, met een sterke voorliefde voor natuurlijk materiaalgebruik, en vormgeving van de groene buitenruimte spelen een belangrijke rol in het overbrengen van dit bewustzijn.

9graden architectuur is een ambitieus architectenbureau met vestigingen in Amersfoort en Oldenburg (DL). Zij vertegenwoordigen een organisch functionele, ecologische en moderne architectuur waarin de gezondheid van de mens centraal staat. Ecologisch bouwen is voor hen een vanzelfsprekendheid. Een gebouw dat positief op de levenskrachten van de mens werkt, is een investering die in menselijk, ecologisch en economisch opzicht zinvol en eigentijds is.

Tijdens de masterclass neemt 9graden architectuur je mee in het ontwerp van Woonhuis Lichtenberg in Amersfoort en Kliniek Arlesheim in Zwitserland. Woonhuis Lichtenberg heeft meerdere prijzen gewonnen voor o.a. Rietgedekt Pand van het jaar 2021 en de Nationale Houtbouwprijs 2022. De sculpturale bouwmassa is gehuld in het natuurlijke materiaal riet. In het ontwerp wordt een strakke eigentijdse architectuur bekroond met traditioneel vakmanschap. De Kliniek Arlesheim wordt gebouwd met massieve houten gevels en vloeren van Holz100. In dit bouwsysteem verbinden houten deukels de houten lagen, zonder toevoeging van lijm of andere chemicaliën. Vanwege deze gezonde, duurzame, milieubewuste en esthetische eigenschappen is bewust gekozen voor Holz100 als hoofdbestanddeel. Aan de hand van foto's en details gaan we samen met de deelnemers van de masterclass in gesprek over de voordelen, aandachtspunten en uitdagingen van de toepassing van natuurlijke bouwmaterialen riet en hout.

De Groot Vroomhoop

Teun Eppinga

G2.20

14:40-15:10

De carrière van Teun Eppinga staat getekend in hout. Teun is gedreven door milieubewust bouwen en heeft als missie om het bouwen op ecologische wijze, op de kaart te zetten. Na in 2020 te zijn afgestudeerd aan de opleiding bouwkunde bij Windesheim besloot Teun zijn kennis te verbreden door een kopstudie bedrijfskunde te gaan volgen. Door opgedane kennis tijdens de stage bij een ecologische houtbouwer besloot hij de stap te maken naar een groot houtbouwbedrijf, De Groot Vroomshoop. Hier is hij nu betrokken bij zowel het optimaliseren van bedrijfsprocessen, samenwerken als materiaalgebruik. Graag deelt hij de uitdagingen die hij tegenkomt bij het veranderen van het huidige ecosysteem binnen de bouw en het biobased maken van bouwconcepten.

De Groot Vroomshoop bouwt al meer dan 90 jaar met hout. Ooit ontstaan doordat meer te verdienen was met het aanbieden van prefab producten in plaats van het verkopen van hout, maar inmiddels is de markt flink veranderd en is hun product aantrekkelijker geworden. Hierdoor zijn ze op grotere schaal actief in de markt. De kennis van bouwen met hout, zowel modulair als circulair, hebben zij al enige tijd bij zich. Biobased bouwen is de volgende uitdaging, welke knelpunten kom je tegen en hoe voeg je een extra dimensie toe aan je producten zonder daarbij afstand te nemen van de klantvraag? Hoe zorgen we ervoor dat we een nieuw ecosysteem creëren waarbij we milieu-inclusief te werk gaan?

Tijdens de masterclass gaat Teun in op de grote vraag: hoe halen we milieu-inclusief bouwen uit de niche en maken we het de norm?

Holland Houtland

Chantal van Schaik

B0.42

14:40-15:10

Chantal van Schaik is directeur van Holland Houtland, een bedrijf dat werkt aan het opschalen van het gebruik van biobased materialen in de bouw. Holland Houtland adviseert bij inkoop en verandertrajecten van overheden en bedrijven. Chantal geeft trainingen over investeren in circulair vastgoed en ze werkt met Holland Houtland aan eigen projecten zoals aan een emissieloze 2D gevel van stro.

De masterclass van Holland Houtland zal inzicht geven in de kansen die biobased bouwen biedt aan investeerders, bouwers, ontwikkelaars, woningcorporaties, gemeentes, provincies en aan de toekomstige bewoners. Tijdens de masterclass gaan we in op overtuigingen die er zijn met betrekking tot de beschikbaarheid, betaalbaarheid en haalbaarheid van deze materialen en wat ons in de weg zit om samen tot toekomstbestendige oplossingen te komen. Daarbij gaan we niet alleen kijken naar de materialen maar ook naar nieuwe concepten waarin deze doelen samen komen. Holland Houtland heeft uitgebreid onderzoek gedaan naar biobased bouwconcepten, adviseert overheden en bedrijven bij inkoop van circulair bouwen en renoveren. Tevens is zij uitgever van de Biobased Bouwen gids waarin oplossingen gepresenteerd worden. Tijdens de masterclass is er ruimte om deze bronnen verder te verkennen voor je eigen projecten.

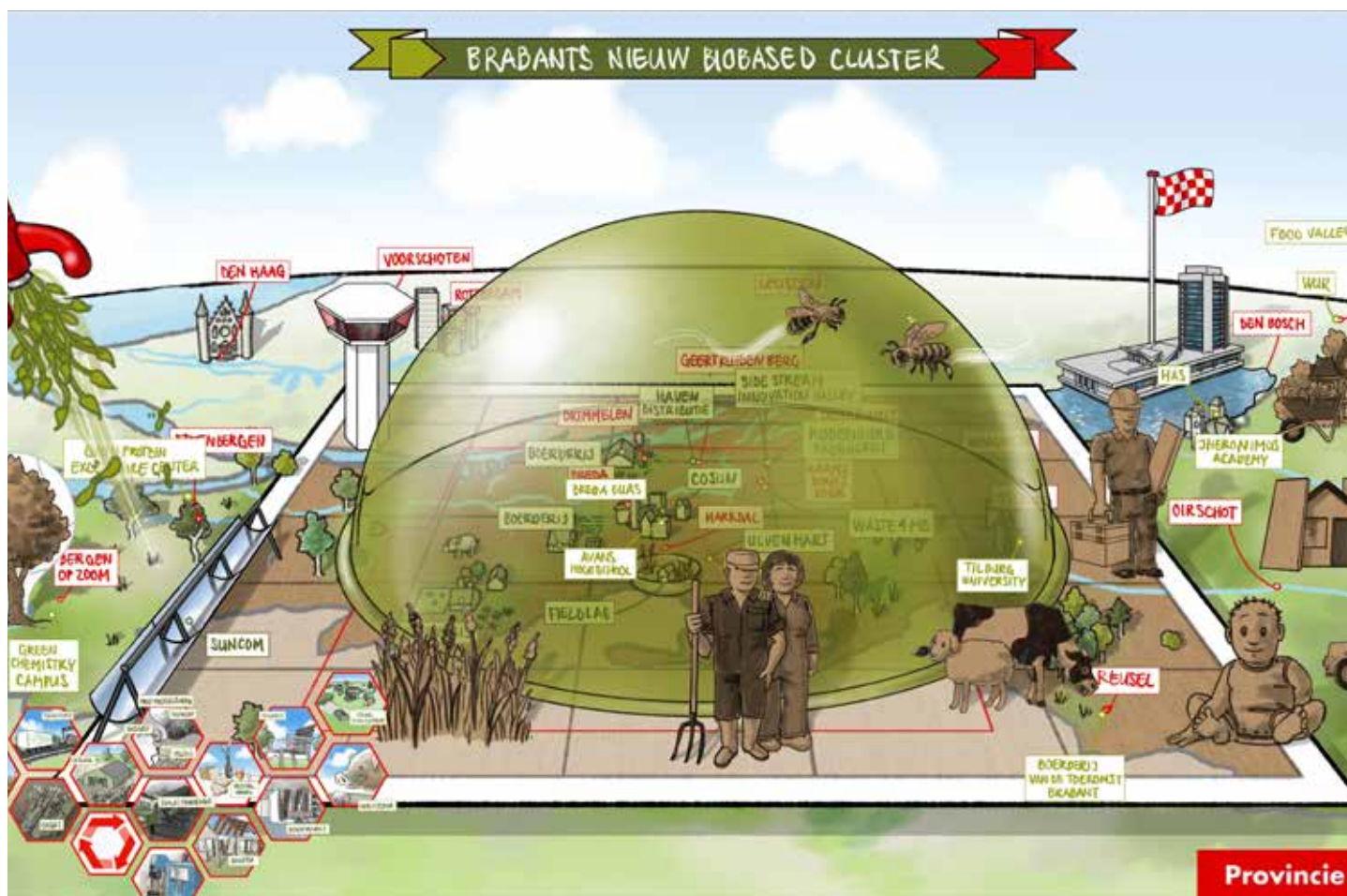

Seedscope

Martijn Stevens

T0.13

14:40-15:10

Martijn Stevens is de founder van Seedscope en zelfstandig teler en teeltadviseur. In deze hoedanigheid verleent hij diensten aan de akker- en tuinbouw rondom de teelt van industriële gewassen, waarvan plantdelen en inhoudsstoffen gebruikt worden in de voedingsmiddelenindustrie en biobased procesindustrie.

Seedscope ontwikkelt en realiseert in samenwerking met opdrachtgevers of op eigen initiatief innovatieve biobased oplossingen. Strategische oplossingen gebaseerd op een sterke onderlinge samenhang van sociale, ecologische, economische factoren. Uiteraard steeds gericht op levensvatbare circulaire concepten en economische resultaten. Zo creëert Seedscope evident toegevoegde waarde. Wat betekent: met een goede opbrengst voor alle partijen in de keten.

Tijdens de masterclass zal Martijn het hebben over het multipurpose gewas sorghum, een granen ras dat zijn oorsprong vindt in Afrika. De sorghum plant levert een glutenvrij graan dat geschikt is voor bijvoorbeeld brood of bier. Het restmateriaal is net als bij andere granen stro, dat kan worden ingezet als basisproduct voor diverse bouwmaterialen zoals plaatmateriaal en isolatiemateriaal en de oogst levert ongeveer 40ton/ha biomassa. Ook vertelt hij over de gebiedsgerichte aanpak van ketens naar clusters, door de bouwontwikkelingen in de stad en op het platteland. Dit vraagt een coöperatieve samenwerking tussen boeren, burgers, buitenlui, bestuurders en bouwers.

Biobased Creations

Diana van Bokhoven

Auditorium

15:30-16:10

The Exploded view Beyond Building
Concept&Design:Biobased Creations
Foto:Quint Verschuren

Diana van Bokhoven is als projectleider al sinds het begin betrokken bij Biobased Creations, waar verhalende paviljoens, installaties, tentoonstellingen, lezingen en programma's worden gemaakt die bestaande en toekomstige mogelijkheden en de prachtige schoonheid en impact van biobased materialen toont. Met deze doorlopende onderzoeks- en discussiestukken wil ze het gesprek over een duurzame samenleving ombuigen van 'Is dit mogelijk?' naar 'Hoe gaan we dit samen doen?'.

Biobased Creations werkt samen met andere pioniers aan een versnelling van een omslag naar biobased economie. Met installaties als The Growing Pavilion en The Exploded View tonen ze de mogelijkheden en schoonheid van biobased materialen. De paviljoens werden getoond op de Dutch Design Week en Floriade, waren meerdere malen zichtbaar op nationale televisie en hebben diverse internationale prijzen gewonnen maar bovenal maakten ze meer dan 500.000 mensen, zowel professionals als een breed publiek, bekend met biobased bouwen. Met een nieuwe programma, Possible Landscapes, onderzoekt Biobased Creations samen met het netwerk de mogelijkheden van een nieuwe groene, regeneratieve economie "van land tot pand". We onderzoeken hoe de keten - van grond tot gebouw, van gewas tot industrie en van ideaal tot eerlijk waardesysteem - er uit kan zien en wat dit betekent voor de verschillende landschappen van Nederland. Steeds in een andere regio, dus heel lokaal.

Deze middag zal Diana van Bokhoven vertellen over het succes van The Exploded View Beyond Building, een tentoonstelling van meer dan 100 biobased materialen in de vorm van een huis dat meer dan 500.000 mensen bewust heeft gemaakt van de mogelijkheden en schoonheid van biobased bouwen. Daarnaast zal ze laten zien hoe het heeft gediend als experimenteerplek en inspiratiebron voor bouwers om zelf aan de slag te gaan met biobased materialen. Ook neemt ze je mee in het nieuwe meerjarige programma Possible Landscapes.

Nieuwbouw Windesheim Almere

Eric Eisma, Rico Logman, Wilco Scheffer, Maarten de Vries

Auditorium

16:10-16:40

Opdrachtgever, architect en installatie-adviseur komen vertellen over het proces van het realiseren van een energiezuinig, circulair en biobased gebouw voor Hogeschool Windesheim Almere. Aan het woord komen Maarten de Vries als teamleider huisvesting Windesheim, Wilco Scheffer als architect-directeur van BDG Architecten, Eric Eisma als architect van BDG Architecten en Rico Logman als adviseur en partner van DWA.

Voor de nieuwe hogeschool van Windesheim Almere zijn hoge duurzaamheidsambities vastgesteld door opdrachtgever en ontwerpteam op het gebied van CO2 footprint, energieneutraliteit en losmaakbaarheid. Momenteel zit het project midden in het ontwerpproces en is het ontwerpteam bezig om naar deze ambities toe te werken. De sprekers nemen je graag mee in de onderzoeken en afwegingen die tot dusver zijn gemaakt om tot een optimaal en integraal duurzaam ontwerp te komen. Zo heeft het gebouw een losmaakbare hybride hout-beton hoofdconstructie en is er samen met PRICE (Praktijk- en Innovatiecentrum Circulaire Economie) en Alba Concepts een zoektocht gestart naar lokale, biobased en circulaire productleveranciers. Installatie-adviseur, constructeur en architect ontwerpen gezamenlijk een flexibele en losmaakbare opzet van installaties, waarbij de energievraag sterk wordt gereduceerd en maximaal hernieuwbare energie wordt opgewekt. De educatieve functie van het gebouw geeft een extra stimulans om voor de studenten en medewerkers duurzaam materiaalgebruik en techniek zichtbaar te maken, waardoor een schoolvoorbeeld van duurzaam bouwen ontstaat. Tijdens de presentatie is ruimte om vragen te stellen aan het ontwerpteam.

hogeschool
Windesheim

UPGRADE
jezelf!
in groeiregio Zwolle

Powered by

**de Sectortafel
Bouw & Infra**